

Główną hipotezą przedkładanego projektu badawczego jest założenie, że zasada godności człowieka jest nie tylko źródłem wszystkich prawa i wolności człowieka, ale także figurą prawną relewantną w stopniu zasadniczym w procesie stanowienia i stosowania prawa karnego na wszystkich etapach.

Konstytucja Rzeczypospolitej jest nadrzędnym aktem prawnym w polskim systemie źródeł prawa, nadającym się do bezpośredniego stosowania. Jest to cecha nie tylko formalna, a więc pozwalająca na ulokowanie ustawy zasadniczej na najwyższym szczeblu drabiny aktów prawnych, ale przede wszystkim materialna, wprowadzająca do systemu prawa zespół zasad i powiązanych z nimi dóbr, których urzeczywistnianie i ochrona jest zadaniem poszczególnych gałęzi dogmatycznych prawa. Szczególną rolę w tym procesie, zwłaszcza w obszarze prawa karnego, pełni rozdział drugi Konstytucji RP, proklamujący katalog praw, wolności i obowiązków człowieka i obywatela, z jednej strony wyznaczających granice kryminalizacji, a z drugiej strony deklarujący dobra najważniejsze dla wspólnoty politycznej, nierzadko – po przeprowadzeniu testu proporcjonalności – domagających się ochrony wykorzystującej instrumenty prawa karnego. Dobrem stojącym najwyżej w hierarchii, pozwalającym także na rozstrzyganie kolizji między pozostałymi dobrami jest godność człowieka, rozpoznana przez system prawny jako przyrodzona i niezbywalna, poza własną treścią będąca także źródłem innych praw i wolności człowieka.

Godność osobowa człowieka, wskazująca na jego podmiotowość, ściśle związana z jego prawem do życia wydaje się być dobrem mającym szczególny wpływ na prawo karne i jego poszczególne konstrukcje. Zagadnienie tej relacji zasługuje na zbadanie co najmniej z dwóch perspektyw. Po pierwsze, godność człowieka może być pojmowana jako pewien standard postępowania względem uczestników procesu karnego, czy też – szerzej – wobec osób, które wchodzi w interakcje z dobrami chronionymi przez prawo karne. Badaniom należy poddać możliwość szczegółowego zrekonstruowania elementów tego standardu, tak aby możliwe było odpowiednie kształtowanie decyzji kryminalizacyjnych i rozwiązań przyjmowanych w części ogólnej prawa karnego, a także właściwe ich stosowanie przez powołane do tego organy państwa. Ta perspektywa pozwoli na rozważanie godności jako kryterium negatywnego, ograniczającego omnipotencję państwa, pozwalającego chronić najbardziej wrażliwe sfery egzystencji człowieka. Po drugie, konieczne jest także spojrzenie na relację godności człowieka i prawa karnego od strony pozytywnej, tj. podjęcie próby odnalezienia przestrzeni harmonizowania i promocji godności człowieka w prawie karnym. Przykładem mogą być konstrukcje okoliczności wyłączających bezprawność (obrona konieczna, stan wyższej konieczności) i wyłączających winę (niepoczytalność, błąd), ściśle nawiązujące do rozumności i podmiotowości człowieka, a więc cech leżących u podstaw jego godności. Innym zagadnieniem, mieszczącym się w prezentowanym tu zakresie badań, jest problem zakresu części szczegółowej prawa karnego. Włączenie figury godności człowieka do analizy konstrukcji karnoprawnych pozwala na sprawdzenie czy jest ona dostatecznie chroniona, a więc czy ustawodawca karny właściwie sformułował poszczególne typy czynów zabronionych. Innymi słowy, możliwe jest podjęcie zagadnienia zakresu kryminalizacji z perspektywy godności człowieka.